

2016-жылдын январь-август айларындагы акча-кредиттик көрсөткүчтөр динамикасы

Банктар аралык кредит рыногу

Банктар аралык ички кредиттик ресурстар рыногунун жигердүүлүгү 2016-жылдын баш жагынан тартып кыйла басаңдаган: алсак, 2015-жылдын январь-август айларында ишке ашырылган операциялардын көлөмү 30,2 млрд сомду түзгөн болсо, ушул жылдын 8 айы ичинде ал 4,8 млрд сом чегинде катталган. Мындай жагдай банк тутумундагы өсүшкө ык койгон ликвиддүүлүктүн таасири менен шартталган. Банктар аралык кредиттик операциялардын жалпы көлөмүнүн 2015-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 83,9 пайызга, ошондой эле орточо салмактанып алынган пайыздык чендин (январь айындагы 11,02 тартып август айындагы 3,50 пайызга чейин) олуттуу төмөндөшү коммерциялык банктардын карыздык ресурска болгон керектөөсүнүн төмөндөшү эсебинен жүргөн.

2016-жылдын январь-август айларында рынокто ишке ашырылган операциялардын эң чоң үлүшү репо операцияларына туура келген (71,3 пайыз). 2016-жылдын август айында репо-операциялар ишке ашырылган эмес.

Акча базасынын өзгөрүшү

Кароого алынган мезгил ичинде банк тутумундагы үстөк камдардын орточо күндүк көлөмү арылтуу операцияларын жүргүзгөнгө чейин 10,5 млрд сом деңгээлинде түптөлгөн, бул 2015-жылдагы ушул эле көрсөткүчтөн 3,6 эсеге жогору (арылткандан кийин - 1,3 млрд сом). Август айынын акырына карата үстөк ликвиддүүлүктүн деңгээли арылтууга чейин 11,9 млрд сомду түзгөн (арылткандан кийин - 3,6 млрд сом).

Банк тутумунда орун алып турган үстөк ликвиддүүлүктү эске алуу менен Улуттук банк жылдын январь-август айлары ичинде Улуттук банктын ноталарын сатуу боюнча аукцион өткөрүү жана «овернайт» депозити аркылуу үстөк ликвиддүүлүктөн арылтуу операцияларын ишке ашырган. Операциялардын орточо күндүк көлөмү 9,2 млрд сом чегинде катталган (2015-жылдын январь-август айларында - 2,2 млрд сом).

Ушул мезгил аралыгында жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталарды дүң сатуу көлөмү 71,0 млрд сомду түзүп, өткөн жылдын ушул эле мезгилине салыштырмалуу дээрлик эки эсеге көбөйгөн (2015-жылдын январь-август айларында 39,5 млрд сом). 7 күндүк ноталарга суроо-талаптын артышына байланыштуу ушул инструмент боюнча орточо алынган кирешелүүлүк төмөндөө жагына ыктап, август айынын акырында 0,43 пайызды түзгөн. Мындан тышкары, коммерциялык банктардын Улуттук банкка «овернайт» депозиттерине жайгаштырган каражаттардын көлөмү да 1 129,2 млрд сомго чейинки өсүшкө ээ болгон (2015-жылдын ушул эле мезгили ичинде коммерциялык банктар тарабынан 173,9 млрд сом жайгаштырылган эле).

Экономикада өсүш арымынын басаңдашы алкагында реалдуу секторго түрткү берүүчү чара катары Улуттук банк 2016-жылдын январь-август айлары ичинде акча-кредит саясатынын төмөнкү инструменттерин колдонуу аркылуу банк тутумун кошумча ликвиддүүлүк менен каныктырууну уланткан.

- ипотекалык кредиттерди чет өлкө валютасынан улуттук валютага конвертациялоо программасынын алкагында коммерциялык банктарга 1,9 млрд сом өлчөмүндө кредиттер сунушталган;

- айыл чарбасын жана кайра иштетүү багытын андан ары каржылоо максатында, коммерциялык банктарга кредиттик аукциондордун чегинде 1,4 млрд сом сунушталган;

- Кыргыз Республикасы Евразия экономика бирлигинин алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте түзүп жаткан эл аралык уюмдарга сунушталган кредиттердин көлөмү 541,0 млн сом чегинде катталган;

- ички рынокто 581,1 млн сом өлчөмүндөгү каражатка алтын сатылып алынган.

Акча базасы 2016-жылдын башынан тартып 22,4 пайызга көбөйүп, август айынын акырына карата 82,1 млрд сом түзгөн (2015-жылдын январь-август айларында ал 6,3 пайызга көбөйгөн эле). Акча базасы жылдык туюндурууда 19,8 пайызга өскөн.

Бүтүндөй алганда, кароого алынып жаткан мезгил ичинде Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 11,4 млрд сом чегинде ишке ашырылган операциялары, ошондой эле Улуттук банктын – 3,6 млрд сомго операциялары акча базасынын көбөйүүсү таасир эткен.

2016-жылдын январь-август айларында ички валюта рыногунда АКШ долларынын алмашуу курсу бир АКШ доллары үчүн 75,8993төн 68,8260 сомго чейин төмөндөшү (-9,3 пайыз) байкалган. Жыл башынан бери Улуттук банк чет өлкө валютасын нетто-сатып алуучу катары иш алып барган, мында сатып алуунун таза көлөмү 53,8 млн АКШ доллар чегинде катталган. Жалпы алганда, кароого алынган мезгил ичинде Улуттук банктын валюталык операциялары акча базасын 3,3 млрд сомго көбөйткөн.

Август айынын акырында Улуттук банктын эл аралык дүң камдарынын көлөмү 2,0 млрд АКШ долларын түзгөн. Мында Улуттук банктын эл аралык таза камдары 13,7 пайызга 123,4 млрд сомго чейин көбөйгөн. Бул негизинен банктар аралык валюта рыногундагы операциялар, алмашуу курсундагы айырмачылыктар жана бюджетке башка келип түшүүлөр менен шартталган.

Акча топтомдорунун өзгөрүшү

2016-жылдын январь-август айларында банк тутумунда бардык акча топтомдору боюнча алгылыктуу динамика катталган. Улуттук валютада депозиттердин тез арымда өсүшү (+32,5 пайыз) M1 тар мааниде колдонулуучу (+25,7 пайыз) жана M2¹ кеңири мааниде колдонулуучу акча топтомунун (+26,6 пайыз) көбөйүшүнө таасир эткен. M0 акча топтомунун 23,4 пайыз өлчөмүндө ыргактуу өсүшү чет өлкө валютасында депозиттерди камтыган M2X кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын 154,1 млрд сомго (+7,7 пайыз) чейинки көбөйүүсүнө өбөлгө түзгөн. Мында, алмашуу курсунун 13,1 пайызга өзгөрүүсүн эске албаганда M2Xтин акча топтому жылдык өсүшү 14,6 пайызды түзгөн.

Башка депозиттик корпорациялардын депозиттер түзүмүндө ал анчалык чоң эмес салыштырма салмакты (56,4 пайызга жакынды) түзгөн шартта, чет өлкө валютасындагы депозиттердин калыптанган динамикасы (-17,9 пайыз) башка депозиттик корпорациялардын депозиттеринин жалпы көлөмүнүн 1,6 пайызга төмөндөшүнө түздөн-түз таасир эткен. Өтүп жаткан жылдын август айынын акырына карата башка депозиттик корпорациялардын депозиттеринин көлөмү 88,6 млрд сом чегинде катталган.

Экономикага кредиттин² жалпы көлөмүнүн жыл башынан бери төмөндөшү (-2,4 пайыз) чет өлкө валютасында кредиттердин кыскарышы (-20,8 пайыз) тенденциясы менен түшүндүрүлөт. Мында, валюталык кредиттердин азайышына караганда, улуттук валютадагы кредиттердин өсүш арымынын жай абаркат жүрүшү байкалууда (+19,1 пайыз). Экономикага кредиттин жылдык туюндуруудагы көлөмү нөлдүк өсүштү тастыктаган.

Алмашуу курсунун таасирин эске албаганда, экономикага кредиттин жалпы көлөмү жыл башынан бери 3,7 пайызга көбөйгөн (2015-жылдын январь-август айларында көйбөйүү 8,5 пайыз чегинде катталган эле).

Отчеттук мезгил ичинде экономиканы доллардан арылтуу боюнча көрүлгөн чаралардын натыйжасында, кредиттердин жана депозиттердин долларлаштыруу деңгээли төмөндөгөн. Август айынын акырына карата кредиттери долларлаштыруусу 43,6 пайызды (жыл башынан бери -10,2 п.п.), M2Xти депозиттердин долларлашуусу 56,4 пайызды жыл (башынан бери -11,2 п.п.) түзгөн.

¹ Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана финансы-кредит мекемелеринин депозиттери.

² Өкмөттүн жана резидент эместердин кредиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана финансы-кредит мекемелеринин кредиттери.

M2X ³ кеңири мааниде колдонулуучу акча мультипликатору 1,878; M2 мультипликатору – 1,269 түзгөн.

Нак акча жүгүртүү

Улуттук банктын кассына 2016-жылдын январь-август айларында 37,0 млрд сом келип түшкөн, бул өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 0,3 млрд сомго же 0,8 пайызга азайган, ал эми берүүлөр 49,9 млрд сомду түзүү менен 10,1 млрд сомго же 25,4 пайызга көбөйгөн.

Коммерциялык банктардын кассаларына отчеттук мезгил ичинде 733,1 млрд сом келип түшкөн, бул 2015-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 87,8 млрд сомго же 13,6 пайызга көбөйгөн болсо, берүүлөр 98,9 млрд сомго же 15,2 пайызга көбөйүп, 748,5 млрд сом чегинде катталган.

Төлөм системасы

Системада финансылык тобокелдиктер деңгээли минималдуу чекте чектелген. Жүгүртүү коэффициенти 1,15; ликвиддүүлүк коэффициенти – 0,87 түзгөн. Системада төлөмдөр түзүмү боюнча жүгүртүүлөрдүн эң чоң көлөмү баалуу кагаздар, чет өлкө валютасы, депозиттер жана кредиттер боюнча банк операцияларына туура келет (95 пайыздан көбүрөөк). Банк операцияларынын үлүшү сандык туюндурууда алганда 20 пайызга жакынды түзөт, ал эми 80 пайызы бюджеттик жана бюджеттен тышкаркы уюмдардын төлөмдөрүнө туура келет.

---

³ Бул көрсөткүч финансылык ортомчулук деңгээлин мүнөздөйт.